

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și viața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 coroane; pe o jumătate de an 5 coroane
Pentru România 12 Lei. — Un număr 50 fl.

† Să jertfim!

— O predică de războiu. —

Iubiți creștini!

Impărăția ceriurilor se aseamănă cu o cetate pe care avem să o cucerim, iar noi, cari facem parte din trupul bisericii creștine, suntem ostașii luptători. Noi trebuie să ne luptăm și să ieșim la fine biruitori. Și precum într'o armată care a biruit pe vrășmaș și a cuprins hotarele și tot avutul său, cel mai răsplătit și mai onorat dintre toți e cel ce s'a luptat cu mai multă vitejie și curaj în fața primejdiilor, tot astfel va fi și la sfârșitul lumii, în împărăția lui Dumnezeu.

Pentru ca să se poată cineva lupta însă, fieștecare este dator să știe, că are nevoie de arme. Războiul înfricoșat de azi, ne-a dovedit-o aceasta ca prisosință... Cine a biruit oare pe dușman? Acela, ale cărui mijloace de luptă s'au arătat superioare; ale cărui pregătiri au fost mai bune; și ai cărui oșteni s'au arătat mai învățați și mai destoinici! Dar, pentruca să ne întoarcem din nou la aceea ce ne privește mai deaproape pe noi, trebuie să spun că, tot asemenea și pentru câștigarea împărăției de veci, avem lipsă de arme și muniție, de

încordări mari și de statornicie în toate năcazurile și piedecile, cari ni s'ar pune în drum. Din mulțimea nenumărată a mijloacelor de luptă, pentru cucerirea cetății luminoase a ceriului, mă voiu mărgini să aleg și să le recomand ca mai bune cu deosebire pe acelea, pe cari și apostolul Pavel, le-a pus înainte Efesenilor, în chip de pildă. «*Pentru aceea*», zice el «*luați toate armele lui Dumnezeu, ca să vă puteți împotrivi în ziua cea rea, și toate îndeplinind să stați. Stați deci încingându-vă coapsele voastre cu adevărul și îmbrăcându-vă cu platoșa dreptății. Și încălțându-vă picioarele în gățirea evangheliei păcii. Peste toate luați pavăza credinței, cu care veți stinge toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului; luați coiful mântuirii și sabia duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu*».

Pavăza credinței și sabia duhului sunt armele noastre! Cu una ne apărăm, cu cealaltă atacăm; cu una prindem loviturile, făcându-le nesticăcioase, cu cealaltă zdrobim îndârjirea dușmanului; sub scutul uneia ne mântuim vieața și sub îndemnul celeilalte pășim înainte biruitori! Din umbră spre lumină, din adâncul fioros al nopții spre zorile trandafirii ale marei sărbători de învingere și glorie. Inzestrați cu armele acestea, pe cari ni le recomandă apostolul, este cu neputință să nu ne ajungem ținta cea din urmă, cătră care nizuim. Nici n'am început lupta, și bătălia e câștigată chiar. Pe câmpul acesta de cinste și vitejie, cătră cetatea de aur a împărăției cerești, vaete de desnădejde și țipete de durere nu se aud, căci armele, cari ne acoper trupul, sunt atât de bune și de vânjoase, încât nu îngădue ca să fie cineva rănit și să se verse sânge! E o luptă piept la piept, e strajnică, e greă și obositoare, dar purtată cu arme atât de istețe încât pierderile nici nu se cunosc, fiind mici și neînsemnate. O, dacă și războiul acesta de azi, în care se

măsură popoarele Europei, unele cu-altele, s'ar putea purta cu astfel de arme, ce-ar împiedeca vărsarea de sânge, durerea și moartea! Cu câtă însușită bucurie ar alerga rândurile de ostași, întru întimpinarea dușmanului și zdrobirea lui. Priviți însă câmpurile mari de luptă! Ascultați gemetul celor căzuți, vaetele răniților de moarte și murmurul după ajutor al celor părăsiți de lume. Uitați-vă la pârăiele rumene de sânge, cari udă pământul și la pustiirea grozavă, care rămâne în urma lor. De aceea fețele luptătorilor sunt așa de serioase, privirea lor întunecată și gândurile grele ca și plumbul care cade peste șanțuri în chip de ploaie. Fiecare soldat este o icoană vie în mijlocul nostru, care oglindește limpede în ochi, pe față, în priviri, aceea ce el a simțit în clipele înfricoșate de măsurări de putere. Ca și în războiul pentru împărăția de veci, arma cea mai tare sub ocrotirea căreia se înprospătează însă puterile secate ale oștenilor, este pavăza credinței! Credința în biruință îi mișcă pe toți, val după val, ca pe un râu de munte umflat de ploi, care duce cu sine toate stăvilarele și zăgazurile de împotrivire.

Iubiți creștini!

Dacă vorba a «jertfi», sau «a te jertfi» pentru ceva, aveà până azi prețul ce i-se cade unui ideal sau unui vis frumos, faptele mari cari mișcă acum lumea întreagă, coboară ideia aceasta din înălțimea visului, în împărăția realității. Noi vedem cum s'au adus și se aduc jertfe uriașe pretutindenea. Arma aceasta, ca una din cele mai ducătoare spre biruință, o zărim lucind și înălțându-se schinteietoare în tot locul. Jertfe de sânge și jertfe de bani. Miliardele pe cari le subscriu popoarele pentru de a-și mântui țara de primejdie, o dovedesc aceasta

prea limpede. Nenumărate societăți și institute de binefacere s'au înființat, pentru ca să se întindă astfel mână de ajutor nu numai statului spre împlinirea trebuințelor celor mai de lipsă, ci din propriul îndemn, ca să se dea și ajutor aceluia, cari își primejduesc viața, fie în lăuntru țării, sau fie în afară pe câmpurile de luptă. Gândiți-vă un moment la nenumărații orfani, cari rămân pe urmele războiului, și la acei nenorociți cari se vor întoarce biruitori, dar în neputință de a-și mai agonisi cele de lipsă pentru traiu. Singur numai gândul acesta este în stare să ne cutremure din creștet și până în tălpi, și să ne miște până la lacrimi. Parecă ți-e rușine de fie-care ban, pe care-l păstrezi în buzunar, ca prisos, peste trebuințele traiului, și nu l-ai jertfit încă, pentru alinarea groaznicelor dureri ale omenimei nenorocite. Și aici să cerem în ajutor înțelepciunea Scripturii. Nici când nu se potrivesc mai bine ca acum, cuvintele de muștrare și îndemn despre bogății sgârșiți, ale apostolului Pavel, adresate ucenicului său Timotei: *«Zi celor bogăți în lumea de acum să nu se înalțe cu gândul, nici să nădăjduiască spre bogăția cea trecătoare»*. (I. Timotei c. 6 v. 13). Marele apostol, iubiți creștini, are toată dreptatea! Ce e mai nestatornic oare și mai trecător decât bogăția privită ca singurul scop al vieții? Ce e mai ademenitor în toate chipurile, decât belșugul și îmbuibarea? Ce e mai atrăgătoare, dar mai plină de înșelăciune totodată, decât sclipirea aurului și a argintului? Da, e plină de înșelăciune, deoarece fericirea scurtă de pe pământ, pe care o simte bogatul, nu se află în nici o legătură cu bucuria sau cu osânda cea vecinică... Să cercetăm cât timp poate să se veselească un bogat de comorile sale? Să zicem de pildă, că cincizeci de ani, sau șaptezeci, sau o sută, deși sf. Scriptură

prin glasul profetului, vârsta omului o ridică numai la șaptezeci. (Psalm 89 v. 10). Dar să ne închipuim că un milionar oarecare, zice sf. Ioan Gură-de-Aur, ar trăi chiar o mie de ani... Ce sunt acești ani însă, în asemănare cu viața cea vecinică a dreptilor din cealaltă lume? Pentru mai bună înțelegere, vă rog să-mi răspundeți la următoarea întrebare: dacă cineva într'o sută de ani a fost tot nenorocit, și a trăit cu îmbeșugare abia o singură dată și deastădată în vis, iar întreaga sută de ani a suferit chinuri și muncă, ați putea oare să asemenați acea singură noapte de vis cu cei o sută de ani nenorociți? — De sigur că nu, îmi veți răspunde. Acea ce este un vis, sau strop, sau o mică picătură de apă față de toate râurile și fluviile și mărilor din lume, iată aceea sunt și cei o mie de ani, față de mărirea și fericirea cea netrecătoare! Și întocmai pe cât de mică este bucuria visată, cătră cea adevărată, asemenea deosebire este și între fericirea de acum și cea viitoare!

Cât de înșelătoare este adeseori avuția, ne-a arătat-o Mântuitorul prin pilda bogatului și a săracului Lazar. Ne aducem aminte cu toții, cum după ce au murit amândoi, avutul investmântat în haine de mătase, se ruga toțmai de acela pe care îl nesocotea, de care își bătuse joc mai înainte și pe care îl lăsase în grija cânilor. Și vai, cum s'au schimbat la urmă toate, arătându-se cu adevărat, că cine eră bogat și cine sărac, că Lazar este mai bogat, și bogatul cel mai sărac dintre toți săracii!.. Uitați-vă și la tinărul bogat din evanghelie. Ce-i folosiă lui averea, când lăpădarea de ea îi vâri la inimă o durere atât de crudă, încât a fost în stare să fugă chiar de Hristos... Să fugi de Hristos? Iși poate închipui mintea omenească așa ceva? Și iată cât a fost averea de înșelătoare și plină de amăgiri, încât

întunecându-i bietului om mintea, îl făcù să se depărteze din preajma aceluia, care cu dreapta sa cuprinde pământul, a cărui podoabă e ceriul și îl slăvesc stelele în nemărginire...

Bogăția, cum am spus mai înainte, nu socotiți că-l face pe om fericit, nici sărăcia nefericit! Să ne uităm numai la cel bogat! Căci precum se înfățișează unii pe scena teatrului în roluri de împărați, alții în roluri de regi, iar alții în roluri de cuvântători renumiți și de învățați, fără ca ei înșiși să fie ceva din aceasta, astfel și în viața de acum, atât bogăția cât și sărăcia sunt doar numai niște închipuiri, adecă niște măști spoite. Când vedem noi pe un actor sau pe un comediant în înfățișarea unui împărat, nu-l prețuim pentru lucrul acesta norocit, nici nu credem că el în adevăr e împărat și nu dorim de loc să fim asemenea lui, căci noi știm că și el este un om ca și ceilalți, obicinuit. Pentru chipul său și pentru vestminte și pentru coroană, noi nu suntem atât de nepricepuți ca să-l socotim norocit și nu încheiem de pe aceea la starea lui, ci îl prețuim numai după starea lui cea adevărată. Deci când noi vedem în viață pe mulți în înfățișarea de bogați, să nu credem repede, că ei în adevăr sunt bogați, ci numai că-și joacă rolul astfel, pe placul oamenilor. Căci precum celce joacă la teatru rolul unui împărat, sau al unui rege, de multeori este un biet om de rând, tot astfel și celce se înfățișează pe teatrul lumii ca un bogat, adeseori el este cel mai sărac dintre toți. Deoarece noi dacă ne-am apropiat de el și l-am cercetat sub masca ce o poartă pe față și sub haine, am afla poate o conștiință rea și o mare sărăcie de fapte bune! Noi știm, că atunci când se sfârșește teatrul și pleacă lumea, fiecare la casa lui, toți actorii și comedianții lapadă măștile și vestmintele cele mincinoase, și se arată

iarăși chipul cel adevărat al fiecăruia; tot astfel și când vine moartea, perdeaua a căzut, luminile s'au stins, teatrul s'a sfârșit și toți, toți fără deosebire, toți au lăpădat masca bogăției și a sărăciei! (I. Chrisostomul: Orat. de Lazaro. Opp. ed. Montf. T. I. p. 723 sqq).

Cu averea, ca să mă folosesc de-o asemănare, este întocmai ca și cu vinul. Cine îți pune ție piedecă și te oprește pe tine, ca să nu beai vin și să te veselești? Cine te împiedecă, ca să-ți aduni avere? Vinul în sine nu este nimica rău, ci numai beția; asemenea și bogăția nu este rea, ci numai sgârcenia și lăcomia după avere! Prin urmare din cele spuse, vedem că datorința celor bogați este, ca să ajute, și să mântuiască din suferință pe cel sărac. «*Celce dă unuia dintre aceștia-mai mici, mie îmi dă*», a spus Mântuitorul, iar sf. apostol Pavel zice: «*Prisosința voastră să îndeplinească lipsa acelora*», (II. Corinteni VII. 14). — Deci ce trebuie să facem?

— Întâmplările zilelor de azi ne luminează pe deplin! Să adunăm oare comori trecătoare, cari sunt în stare să ne facă veseli și fericiți câteva clipe, pentru ca să perdem apoi pentru totdeauna bucuria netrecătoare a vieții de veci, sau să ne adunăm mai cu seamă astfel de comori, pe cari nu le roade nici rugina, nu le mănâncă nici molia și nu le fură nici tâlharii? Să fim oare sgârșiți în clipele acestea mari, prin cari trecem, ca să ni se dea la urmă tot cu sgârcenie, sau să ajutăm pe cei nenorociți, ca să fim și noi ajutați? Iubiți creștini, iată acum puteți alege! Sunteți în fața vieții și a morții. Voiți vieța, sau voiți moartea? Preferiți mai bine fericirea netrecătoare, sau preferiți numai câteva clipe de bucurii vremelnice și înșelătoare?

Am luat și acum, dinadins, în ajutor înțelepciunea Scripturii, ca să arăt, că nu bogăția, adecă stăpânirea

de averi mari, îl poate face pe om fericit, și poate să-i dea liniștea și deplina mulțumire sufletească. Acel care crede că banul este egal cu mulțumirea și fericirea se află într'o mare rătăcire. Cu cât este cineva mai bogat, cu atâta lumea pretinde mai mult dela el, și mii de ochi înlăcrămați și de mâni chinuite, se îndreaptă rugătoare, cătră duhul de jertfă al inimei lui...

Zguduitorul războiului, ce și-a lărgit fioroasa lui aripă peste cele mai luminate țări ale lumii, zi de zi, și noapte de noapte, cheamă mereu la încăerări sângeroase, cete nesfârșite de vieți omenești, și cu cât mulțimile ostașilor înaintează cătră liniile de bătae, goluri de moarte fac în rândurile lor năpraznicile arme, ca'n urmă să rămână trupurile schiloade, obosite și reci ale acelora, cari cu flori la pălărie și cu cântece de vitejie pe buze, au plecat pătrunși de o datorie sfântă. În zilele trecute am cetit într'una din cărțile de poezii tipărite în timpul din urmă următoarele versuri, cari m'au mișcat adânc, deoarece mi-au zugrăvit înaintea ochilor mei sufletești, icoana aceasta înduieșătoare:

*«Plecară — odată — armatele superbe
In cari simțeam că viitorul fierbe...
Plecară armate în drumurile lor
Și cum le-au dus, le-aduc cu-acelaș zor
Nepăsătoare trenuri.*

.....
*Sosesc acasă în convoiuri lungi,
Grozave armii, de orbi, de schiopi, de ciungi,
Și 'n gări cu nepăsare îi descarcă»...*

De pe câmpiile ude de sânge, se întorc oștenii spre vetrele străbune, tinerii luptători, ale căror jertfe au fost mari, deoarece și-au jertfit propria lor vieță. Și cu cât se reîntorc mai mulți, cu atât grija tuturor se îndreaptă spre ei, căutând să le aline suferințele trupești și du-

rerea desnădejzii. Stau și mă uit cum vin mereu. Oboșiți, palizi și triști.

Despre aceste umbre, aproape străvezii, ușor s'ar putea repeta yestitele cuvinte ale unui mare poet al lumii: «Iată niște oameni, cari au fost în iad»... Noi, cei rămași acasă nu putem însă rămâne nemișcați la priveliștea aceasta. Ne trebuie o nădejde, un ajutor de undeva, căci altfel inimile noastre amenință să ni se frângă de durere.

Soartea bieților răniți merită toată luarea aminte. Pentru de-a înțelege lipsa aceasta e de ajuns să vedem abia cum trec acești tineri atât de frumoși odinioară, sprijiniți acum în cârji, lovind pietrile de pe uliți cu câte un neînsuflețit picior de lemn, sau fluturându-și mâneca surtucului încoace și 'ncolo, din care lipsește neînfrântul braț de oștean.

Dacă sunt unii oameni, cari cred că acești nenorociți ar fi mai bine să fie scoși din ochii lumii, să fie aruncați undeva departe ca să nu se mai vază de nimeni, acelora le pot răspunde cu toată seriozitatea, că ei *nu cunosc* sufletul poporului nostru!

Rănitul este icoana vie a patriei întregi, ridicată în cea mai din urmă străduință dureroasă a ei; el este omul, care a luptat, a suferit și a răscumpărat cu sângele, cu carnea și cu oasele lui, dreptul fiecăruia de-a se mândri cu numele de cetățean al patriei. Noi lăudăm bucuros vrednicia tuturor soldaților noștri, cari se împotrivesc dușmanului; ne închinăm în fața acelora, cari au adormit pentru totdeauna, dar vitejia acestora, a morților, nu a putut izbî și ochii, ci vorbește numai inimilor noastre. Cel întors de pe câmpul de luptă este eroul a cărui rană se vede însă, și trecând numai, sau târându-și pi-

cioarele frânte pe uliți, iese la iveală întreaga frumsețe a jertfei pentru patrie, pe care a adus-o!

Cei cari au căzut pentru patria lor, n'ar trebui ținută de morți, zice undeva poetul *Maeterlinck*. Un alt nume de cinste ar trebui să le dăm, fiindcă nu poartă nici o legătură cu cei ce-și sfârșesc vieța în tihnă, cele mai de multeori o vieță goală, neroditoare. Moartea e întotdeauna grozavă, la care singura abatere o dă moartea de pe câmpul de războiu. Intotdeauna este urmată de disperare și nemîșcare, în brațele gloriei însă moartea-i mai minunată decât nașterea, căci în urma ei se naște o altă vieță durabilă. Nici o altă vieță nu poate da naștere unei trăinicii, decât aceea care într'o clipă este aruncată de-o vieță tânără cu dreptul zilelor și a anilor unei vieți. Nu este altă jertfă asemuitoare aceleia adusă de ei.

Dela noi atărnă să reîncepem firul vieții lor rupt așa de grabă. Orice credință avem, oricare e Dumnezeuul la care ne închinăm, e sigur, că vieța e unită cu moartea și morții și viețuitorii nu înfățișează decât diferitele clipe ale vecinicii. Morții noștri nu sunt îngropați sub glie ci în inimile noastre; ei trăesc în noi, în felul cum noi simțim cu ei. Ne sunt mai apropiați decât dacă i-am țineă îmbrățișați; sunt împreună cu noi în orișicare clipă. Să ne îngrijim ca urmașii lor, să nu vadă decât fapte și să n'audă decât cuvinte vrednice de amintirea lor.

Mulțimea simte bine lucrul acesta și pentru aceea își descopere cu evlavie capul în fața răniților; ea salută cu inima caldă mărimea slăbirii lor; văzându-i, ea găsește împlinită până la moarte cea mai strălucită învățătură de cunoaștere a datorinței. Soartea este cu mult mai crudă pentru cei întorși bolnavi însă, decât pentru cei cari mor în cinstea unei cuceriri și biruințe; ea îi lasă în vieță, dar le răpește pentru totdeauna cele mai

mari bucurii; ea îi aduce în mare parte la sapă de lemn și în neputință de-a reîncepe meseria veche; de-a mânuî săcurea pe care au părăsit-o; de-a prinde coarnele plugului pe care l-au lăsat răsturnat pe răzor; de-a purtă gresia pe buzele coasei zvârlită la întâmplare pe o brazdă, pentru a pune mâna pe armă!

Statul, ce-i drept, a luat măsurile, care se cer pentru a micșora pe cât este cu putință cruzimea războiului; el a publicat o listă a ajutoarelor ce le dă ostașilor nenorociți, sau familiilor acestora. Atât însă nu e de ajuns. Trebuie ca și noi, fieștecare pentru sine, să ne ținem de-o datorință sfântă, să contribuim cu ceva pentru de-a mântui pe glorioșii noștri răniți. Fiecare dintre noi a încheiat o datorie cu răniții, cu văduvele și orfanii soldaților noștri, cari au luptat pentru noi, pentru viața și fericirea noastră. Nu trebuie să îngăduim cu nepăsare ca după războiu să vedem prin orașe și sate târându-se pe marginile drumurilor schilozi, cerând cu lacrimi în ochi mila acelora, pe care i-au apărat cu toată râvna inimii lor. Injosirea noastră ar fi mai mare decât a lor. Ei nu trebuie să ajungă cerșitorii, a căror glorie s'o murdărească praful ulițelor și nerecunoștința noastră... Trebuie să-i ferim de această soartă neîndurată!

În zilele trecute s'a publicat în gazetele dela noi o înduieșătoare scrisoare a unui soldat de pe câmpul de luptă, care dovedește din nou cu tărie, duhul de jertfă de care e pătruns poporul nostru. Pentruca să puteți vedeà ce gânduri nobile străbat inimile acelora, care-și varsă sângele din dragoste pentru neam și patrie, voi reproduce scrisoarea aceasta adresată unui fruntaș de-al nostru, d-lui Dr. I. Miheu, din Orăștie, ca o pildă nobilă și generoasă. Iat-o:

Rusia, 13 Octomvrie 1915.

Preaonoratului domn Dr. Ioan Mihu, în Vinerea.

Prin prezenta îmi iau îndrăsneala a mă adresă către D-Voastră cu următoarea rugare și totodată cerându-vă și prețiosul sfat.

Tristele împrejurări în cari ne aflăm astăzi, multele nenorociri și dureri ce au dat peste neamul nostru până în ziua de astăzi, sunt de nedescris. Mai ales acest crâncen războiu care a secerat fără milă mii de suflete dintre frații noștri. În urma lor curg râuri de lacrimi din ochii desnădăjduiți a acelor nefericite ființe, cari au rămas în urma lor fără sprijin și mângâiere. Toate aceste nefericiri ne îndurerează inima, și fiecare se gândește cum ar putea să le ajute acestor nefericiți. Aceste scene mi-au inspirat în mine ideia, pe care o cred nobilă, întovărășindu-mă cu iubiții mei frați cari ne aflăm pe câmpul de glorie, ca să adunăm o sumă de bani, înființând un fond pentru acei nefericiți orfani, văduve și pentru acei cari se află în spital și nu sunt apți de muncă, și dacă bunele inimi ale fraților, cari sunt încă acasă, ne vor sprijini și ei spre a ridică acest fond la o sumă mai mare, ca apoi acești nefericiți dela regimentul 64 să poată fi ajuturați cu un mic ajutor din acest fond.

Vă rog deci în numele tuturor fraților de aici ca să luați această sarcină sub protecția D-Voastre conducându-o la un bun rezultat. Suma trimisă de cor. 1220, nu e prea mare, dar suntem convinși, că bunele inimi ale fraților noștri de acasă o vor urcă la o sumă mai mare, în vederea scopului nobil avut în vedere.

Imi țin de datorință a aminti cu câtă dragoste și voință și-au făcut datoria toți frații noștri de aici, fără deosebire de naționalitate. Ne-a făcut o mare bucurie văzând că superiorii noștri atât de bucuroși au dăruit sume frumoase pentru scopul acesta. Le dau cea mai călduroasă mulțămire domnilor superiori pentru binefacerea lor. Pentru aceasta nici noi nu vom deosebi pe unii de alții: vor fi ajuturați și Nemți, Unguri etc.

Vă rog deci, după ce veți pune banii la locul lor, să fie chitați în ziarele românești de acasă, ca toți cari au dăruit ceva să vădă, cetind ziarele, că banii s'au dus la buna împlinire.

Vă rog deci binevoiiți a-mi răspunde că se poate îndeplini ideia noastră și bună e? Cu profundă stimă: Vasile Jucan, serg-major de ștab, comp. 1/64, poșta de câmp nr. 43.

Banii aceștia au fost depuși la institutul financiar «Ardeleana» din Orăștie, pentruca să crească până la o sumă oarecare mai de seamă, și-apoi să fie împărțită între văduvele, orfanii și nenorociții celor rămași pe urma războiului. Fapta aceasta n'are lipsă de laudă. Măreția ei o poate înțelege fiecare ușor și fără multă vorbă.

Ce trebuie să facem prin urmare? Vom sta oare cu mâinile în sân?

Zi de zi porțile gărilor se deschid pentru de-a lăsa să pătrundă în orașele noastre șiruri nesfârșite de răniți, de vulturi glorioși, a căror aripi sunt însă tăiate.

Să ne fie milă!

Biserica este chemată în locul întâi și aici, să facă începutul. Iată deci un prilej strălucit și deastădată, pentru de-a ne dovedi, că învățătura lui Hristos nu este numai o podoabă a cărților ei, ci și a inimii; nu numai a vorbelor, ci și a faptei. Ea trebuie să fie casa de adăpostire a celor răniți și a nenorociților. Să ne aducem aminte de cuvintele lui Isus:

«Fericiți sunt cei milostivi, că aceia se vor milui».

Amin.

Dr. Ioan Broșu.

+ Alegerea și numirea episcopului unit Ioan Patachi.

Dupăce închise ochii episcopul Atanasie, în biserica unită se încinse o pătimașă luptă electorală, care se termină cu înfrângerea complectă a protopopilor români și a punctului de vedere legal reprezentat de ei. Invingătoare rămase și de astădată birocrăția fără de scrupule, care dovedi încă odată, că respectează numai drepturile câștigate prin luptă, iar nu și cele dăruite, din milă, unui popor.

Despre cel dintâiu sinod al protopopilor uniți, cari s'au întrunit, spre a alege un urmaș lui Atanasie, nu avem, decât știrile puține, ce s'au strecurat la Nilles. O nouă cercetare prin arhivele primatelui din Strigoniu și a episcopiei catolice din Alba-Iulia, pe care mie mi-a fost cu neputință să o încerc, ar scoate, fără îndoială, și alte lucruri interesante cu privire la luptele, ce se vor trata aici. Pentruca să pot urmări însă cu destulă exactitate evenimentele, ce s'au succedat, am cules și informațiile noi, pe care le dă consilierul Rosenfeld, în bogata sa colecție.¹

Persoana, la care se gândiră, mai întâiu protopopii uniți, eră teologul iezuit Francisc Szunyogh de Budetgin, pe care îl rugară să primească a fi ales de episcop al Românilor uniți. Bine înțeles, că dânsul nu primî ofertul acesta, provocându-se la constituțiile ordului său, care-l opreau de-a luă vreo funcțiune în afară de societatea iezuitică. Aiurea spune el însuși, că e sătul de «deliciul» de-a lucră printre Români²

Sinodul protopopilor uniți se întrunî la 9 Noemvrie 1713 și după îndelungate consfătuiri, hotărî a propune spre confirmare pe Wenceslaw Frantz, secretarul fostului episcop Atanasie. Hotărîrea se luă, deși «după îndelungate consfătuiri», cu unanimitate de voturi, de unde se poate presupune, că însuși teologul Szunyogh va fi insistat cu toată puterea pentru alegerea lui Frantz. Avem, cu data de 9 Noemvrie 1713, epistola sinodului adresată primatelui ungar, iar cu data de 10 Noemvrie, epistola teologului Szunyogh către aceeaș înaltă persoană cu privire la această alegere. In amândouă Frantz e lăudat cu multă căldură: îi cunosc toți vieața și moralul laudabil, servește doar de 14 ani între Români, ale căror limbă a învățat-o bine, atât în graiu, cât și în scris; cu neamul din Silesia, dânsul a învățat a cunoaște bine și obiceiurile românești. De aceea se roagă protopopii de primare, să intervină pe lângă Curtea din Viena, ca să fie cât mai curând numit, spre a i se da confirmarea și din partea scaunului papal. Dacă ar întârziă, s'ar putea face ușor o neînțelegere în sânul clerului, deoarece mulți «schismatici» din Țara Românească, cari vânează această episcopie, încearcă

¹ V. Colecția lui Rosenfeld în biblioteca Bruckental din Sibiu.

² N. Nilles. *Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis Oeniponte* 1885. p. 393 și p. 396

să câştige pe unii dintre protopopi, cu gândul ca să reinvieze «schisma veche».

Cardinalul-primat răspunde la 15 Decembrie, clerului românesc, luând la cunoştinţă tot, ce i s'a raportat despre alegere şi făgăduind, că va interveni pentru confirmarea lui Wenceslaw Frantz. Ii îndeamnă şi dânsul, să fie cu luare aminte, spre a nu cădeă pradă «lupilor răpitori» din Ţara Românească.¹

Confirmarea nou alesului episcop însă nu se făcù nici până în Maiu 1714, deşi primatele Ungariei stăruia pentru aceasta, sprijinindu-l din răsputeri pe Frantz. Pricina acestei zăboviri o formă faptul, că se ivise un nou candidat, care doria să-şi câştige cu orice preţ o mitră vlădicească. Preotul catolic din Făgăraş, Ioan Patachi, îşi dedese zădarnic silinţa de-a ocupa scaunul episcopesc din Muncaciul Rutenilor.² El nu izbuti să înlătore nici prin sprijinul unui cardinal, nici printr'o intrigă destul de iscusită, candidatura Baronului Martonffi pentru episcopia latină din Alba-Iulia, spre a fi numit însuşi în acest scaun.³ Astfel se văzù nevoit a se mulţumi şi cu episcopia Românilor uniţi din Ardeal, pe care mai putea aveà nădejde să o câştige. Intr'o scrisoare adresată la 20 Decembrie 1713 către primatele ungar il şi roagă pentru sprijin în această direcţie.⁴ Cardinalul-primat se declară însă din nou pentru confirmarea lui Wenceslaw Frantz, şi ca să-l mulţumească şi pe Patachi, îşi exprimă dorinţa către vice-cancelarul Kászoni, ca să-l propună spre a fi numit din Roma un fel de episcop in partibus infidelium. Patachi îşi găsisse protectori puternici şi cu influinţă în persoana guvernatorului din Ardeal, a contelui Kornis şi a vice-cancelarului Kászoni, care stăruiau pe lângă cercurile din Viena, ca Frantz să fie înlăturat şi în locul lui să fie numit protejatul lor. Dar primatele stăruî şi mai departe pentru secretarul boem, ceace îi făcù pe aceşti înalţi demnitari să aducă o deputaţie de Români uniţi la Viena, cari aveau să înainteze un protest împotriva actului de alegere al secretarului

¹ Nilles o. c. p. 394—7.

² Z. Pâclişan în Cultura Creştină.

³ Colecţia Rosenfeld, epistola primatului către vice-cancelarul Kászoni din Maiu 1714.

⁴ Nilles o. c. p. 407—8.

Frantz, cerând a se lua dispoziții pentru o nouă alegere. În fruntea acestei deputațiuni fu pus Ștefan Raț din Alba-Iulia, care mai fusese la Viena ca să însoțească pe Atanasie. El izbuti să facă pe voie mai marilor săi, căci Wenceslaw Frantz nu fu confirmat de episcop, iar protopopilor li se dispuse a ține un nou sinod de alegere, în care să candideze trei persoane potrivite pentru scaunul episcopesc, după cum o pretindea aceasta punctul al XII din Diploma Leopoldină.¹

În 23 Iulie 1714 se ținut astfel al doilea sinod electoral, cu care prilej protopopii uniți candidară pentru scaunul episcopesc trei persoane: pe Wenceslaw Frantz, pe protopopul Paul din Hațeg și pe protopopul Dumitru din Alba-Iulia. Deși aceasta eră în conformitate cu diploma amintită, totuși ei ținură să recomande atât împăratului cât și primatului și vice-cancelarului numai pe cel dintâi «ca pe cel mai potrivit, care ne-a captivat sufletul și inima». De Patachi nu făcură amintire, deoarece nu izbuti să-și câștige nici un vot.²

Două fragmente de scrisori păstrate la Rosenfeld, ne arată întrucâtva starea sufletească a protopopilor revoltați mai ales împotriva lui Ștefan Raț, despre care au auzit, că petrece în Viena. Ei se roagă de vice-cancelarul, să nu dea crezământ acestui om, care e «tată al minciunei», și pe care ei ușor l-ar putea înfățișa în coloarea sa adevărată. Iezuitul Szunyogh ne prezintă o icoană și mai limpede a fostului provizor Ștefan Raț, încercând să resfrângă puterea obiecțiunilor făcute de el împotriva celei dintâi alegeri. Ștefan Raț, care e bine cunoscut în Ardeal, spune el, e tot atât de mult unit cu biserica latină, pe cât e de unit focul cu apa. Nu a sprijinit el pe Circa? După cine și-a măritat fetele? După Greci schismatici! Își vede de interesul său și nu caută binele bisericii. Protopopii, pe cari adesea i-a batjocorit nu au decât foarte puțină ori chiar nici o încredere într'ânsul. A înșelat odată Curtea și pe răposatul cardinal Collonics. Acum vrea să pescuiască în turbure.

Intru cât privește obiecțiunea, ce s'a făcut, că la sinodul trecut nu au fost invitați, decât protopopii aderenți ai lui Frantz, cărora li s'au făcut făgăduințe, teologul iezuit, declară, că aceasta

¹ Rosenfeld, la anul acesta.

² Ibidem.

nu corăspunde adevărului, ceea ce o dovedește lista protopopilor, cări au luat parte la sinod, au fost respinși numai protopopii Vasile și Petru din Daia, cari au voit să restabilească «schisma», și de aceea cel dintâi a fost depus din funcția de notar al sinodului, iar celalalt din protopopie. Nu-i adevărată nici afirmațiunea, că Frantz umblă la sinod să-și culeagă voturile, deoarece dânsul nici nu a fost de față în sinod și de douăori și-a șters numele de pe lista candidaților până ce în fine, fiind îndeosebi rugat, s'a învoit să primească. Că nu-l prea interesează episcopatul, acesta o dovedește și prin faptul, că nu se prea îngrijește să fie numit. Sigilul mitropolitan a fost păstrat dela moartea lui Atanasie tot de cătră teolog și nu de superiorul iezuiților din Alba-Iulia și astfel expediția scrisă de secretarul legal, care e Wenceslaw Frantz, s'a putut face cu această pecete. El a scris adresa protopopilor adunați în sinod, dar alții au revăzut-o, spre a se convinge dacă exprimă părerea sinodului. Deși nu-i născut Român, totuși, tot poporul românesc, îl iubește. În Ungaria, mai sunt mulți străini, ca el, cari posed funcții bisericești.¹

Cu această nouă alegere a candidaților, bine înțeles, că nu fû mulțumit nici preotul Ioan Patachi și nici protectorii săi. Vice-cancelarul Kászoni propuse deci un al treilea sinod electoral, dupăce aceste două îi zădărnicea planurile. Starea unirii între Români — spune el — e până acum slabă și nesigură, și de aceea trebuie căutat un bărbat mai erudit și mai distins, decât cei propuși. După părerea dânsului în sânul clerului românesc nu eră cu putință a se găsi un astfel de om. Patachi a fost omis din lista candidaților, fiindcă protopopii, cari ar fi voit să-și dea votul pentru el nu au fost invitați la sinod, iar Făgărășenii au fost opriți de al votă.

Vice-cancelarul izbuti să câștige cercurile din Viena, mai ales, că nu uitase a aminti, că sub un episcop slab Românii ar putea fi «corupți» și atrași din nou spre prăpastia «schismei», de cătră protestanți ori frații lor din Țara Românească. Astfel se trimise din Viena, un nou mandat cătră clerul unit, care dispunea să discute încă odată chestiunea propunerii celor trei candidați și în orice caz să considere și pe preotul catolic

¹ Rosenfeld, colecția citată.

din Făgăraș Ioan Patachi, fără ca prin aceasta să considere jignită libertatea lor de a alege. Mandatul însă nu fu trimis de-adreptul clerului unit, ci statului catolic din Ardeal, spre a pipăi părerea protopopilor români cu privire la Patachi. Statul catolic a trimis actul la Iezuiții din Alba-Iulia, spre a-l ceti în fața sinodului, cu îndrumarea, ca la cetirea lui să asiste și doi membri ai statului catolic, Marcus Lippai și Stefan Francisc Letay.¹

Sinodul se întruni din nou la 24 Noemvrie 1714, spre a alege un episcop în locul lui Atanasie. În afară de reprezentanții amintiți ai statului catolic, mai luară parte și Laurentius Petz, superiorul iezuiților din Alba Iulia și nou numitul teolog iezuit Gaspar Ujházi.

Protopopii uniți, după ce cumpăniră bine toate greutățile, pe cari le-au întimpinat, precum și recomandăția, ce li se făcea pentru Patachi și având în vedere motivele, cari vorbeau pentru păstrarea unirii, a păcii și a binelui public și pentru mântuirea atâtor mii de suflete, declarară că, persistă pe lângă hotărârile lor de mai înainte și că nu voiesc să candideze întru episcop pe Patachi. Acesta, după informațiile lor sigure, nu va contribui la ridicarea și înflorirea bisericei. Dânsul a disprețuit ritul bisericei românești, deși e unită cu cea catolică și prin însuși faptul că l-a părăsit, a declarat, că nu e aducător de mântuire. Dacă, s'ar întoace prin urmare, la ritul bisericei românești, dânsul nu ar face-o pentru binele bisericei, ci sub titlul ascuns de a câștiga demnitatea episcopescă. Patachi are o fire despotică și preoțimea românească, nu i s'ar putea adresa cu încredere, ca și unui părinte, în năcazurile ce le întimpină. Încă nici nu a ajuns episcop și de pe acum amenință, că va schimba obiceiurile bisericești, cari nu sunt reprobate de biserica romană, ci chiar îngăduite tuturor Grecilor. O astfel de schimbare ar produce mare tulburare, atât în cler, cât și între popor, care după atât de mari osteneli s'ar întoarce în brațele schismei. În fine se provoacă ei, cu tot dreptul, la punctul 12 din diploma leopoldină, care le dă dreptul să propună Maiestății Sale trei candidați spre a numi de episcop pe unul dintr'ânșii. Drept aceea patruzeci de protopopii își susțin votul dat, la sinodul

¹ Ibidem.

precedent, pentru cei trei candidați propunând în locul întâiu pe Wenceslaw Frantz.¹

Ei erau, după cum se vede din hotărîrea adusă, destul de îndrăzneți, pentruca să releveze râvna nepotolită a lui Patachi pentru mitra vlădicească. Omul, care la atâtea prilejuri se arată cu deosebită afecțiune pentru «iubita sa nație valahă», nu avea în vedere binele bisericeii, ci numai interesul său meschin. Că această judecată a clerului unit nu eră prea aspră, față de renegatul, ce-și părăsise ritul său, dovedește faptul, că după moartea sa, protopopii uniți nu au găsit nici o vorbă bună pentru fostul lor episcop, ci dimpotrivă l-au mai încărcat cu o seamă de învinuiri.

Totuși la acest sinod primii și Patachi un vot: al protopopului Ionașcu din Veneția Făgărașului, care eră și notar al sinodului. El adunase pe ziua de 12 Octomvrie un conciliabul de preoți, în Șona, unde culesese dela trei preoți «în chip fraudulos» voturi pentru Patachi. Înaintă deci votul său și al celor trei preoți, cu totul patru, celor doi reprezentanți ai statului catolic, deși întreg sinodul a protestat împotriva acestui act ilegal și a înaintat protestul său atât statului catolic, cât și vice-cancelarului Kászoni. «In acest chip, spuneau ei, onoratul Domn Patachi nu intră pe ușă în staul, ci pe aiurea».²

Consfăturile din acest sinod nici decum nu au decurs neted, precum o arată epistolele Iezuiților, cari au luat parte la el. Laurențiu Petz, superiorul din Alba-Iulia, spune, că protopopii nu credeau, că mandatul trimis prin statul catolic ar fi într'adevăr al împăratului. Nu vedeau nici pecetea și nici subscrierea sa. Unul a și îndrăznit să întrebe:

«Suntne hae literae missae a Reverendo Domino Patachi?»

În loc de răspuns, Iezuitul indignat, le-a zis:

«Voi, se pare că sunteți refractari și revoltați împotriva Maiestății Sale, de aceea răspundeți: vreți să recunoașteți, că acest rescript e al Maiestății Sale și să vă supuneți?».

Protopopii, fără să dea vreun răspuns, s'au împrăștiat, ducându-se spre casele lor. Faptul că țin așa de mult la Frantz, spune acelaș iezuit, se explică prin aceea, că-i tratează bine,

¹ Ibidem.

² Ibidem.

iar clerul acesta simplu nu e condus de principii supranaturale, ci de necesități vremelnice.¹

Teologul Ujházi, făcù un raport favorabil pentru ținuta protopopilor și dupăce istorisì mersul consfătuirilor, adăugă, că protopopul Ionașcu a înaintat voturile preoților săi și ale câtorva nobili, culese în mod «fraudulos», cum s'au exprimat și protopopii, în raportul lor. Voturile aceste însă nu pot fi primite, deoarece întreg sinodul a protestat, declarându-le de neavenite. Dacă și ceilalți protopopi ar fi procedat la fel, atunci Făgărășenii nu ar reprezintă nici a suta parte din totalul voturilor. «Rog aşadară, încheie teologul, să se rezoalve într'ăşa chip chestiunea episcopului românesc, ca să fie spre mărirea lui D-zeu și conservarea unirei. Acum știu, ce înseamnă a lucra printre Românii din Ardeal, dacă nu aş fi fost dator a ascultă de îndemnul superiorilor mei, nu aş fi primit niciodată».²

E limpede deci, că nici încercarea aceasta, de a-l intrude pe Patachi între candidați, nu izbutì. În prezența celor doi reprezentanți ai statului catolic protopopii uniți, în afară de unul singur, propuseră spre întărire pe alți trei candidați. În alte împrejurări normale și față de alți oameni, această statornicie, trebuia răsplătită, deoarece nici un regim nu-și poate bate joc de supușii săi credincioși, în chipul cel mai frivol. Autoritățile din Ardeal însă nu erau de această părere, ci se gândiră să inventeze un nou pretext spre a nimici și hotărârile acestui sinod și spre a-l scoate din urnă pe Patachi. Statul catolic se puse deci pe punctul de vedere, că sinodul protopopilor a fost convocat numai ca să i se aducă la cunoștință rescriptul regal și să fie întrebat asupra locului, unde să se țină sinodul electoral. Protopopii însă au trecut peste aceasta, au făcut și alegerea candidaților, prin cecece au călcat peste limitele impuse de decretul regal. Urmează deci să se convoace alt sinod, al patrulea, ca să se facă alegerea celor trei candidați pentru episcopie, între cari să fie introdus și Patachi. În conformitate cu aceste păreri a și propus statul catolic guvernului din Ardeal, ca să respingă hotărârile luate la al treilea sinod electoral, deoarece protopopii au lucrat împotriva intenției exprimate de Maiestatea Sa.

¹ Ibidem.

² Ibidem.

E adevărat, că sinodul acesta nu răspunde întru toate intențiilor urmărite de rescriptul regal, deoarece nici de astădată, nu fu propus între cei trei candidați, preotul Ioan Patachi, cum se cerea lămurit de către Curtea din Viena. Procedura protopopilor fu însă, cu toate aceste, pe deplin legală. Diploma leopoldină le asigură dreptul să propună trei candidați și însuși rescriptul regal, recomandându-le pe Patachi, repetă că nu voiește prin aceasta să le jignească dreptul de liberă alegere (salva sua eligendi libertate). Folosindu-se de această libertate nu voră ei să admită între candidați și pe preotul catolic din Făgăraș, motivând, în chip cuviincios, respingerea lui.

Statul catolic vede bine, că argumentele, ce-i îndemnau pe protopopii uniți de a lua o atitudine fățișă, erau bine motivate și nici nu puteau fi supuse cercetării, spre a se infirmă. Din cauza aceasta făcură ei, în raportul către Curte, numai obiecțiuni formale împotriva sinodului din urmă, obiecțiuni lipsite de orice temei și inventate spre a nimici încă odată alegerea făcută. Ei acuzară în raportul lor și pe teologul Ujházi, că ar fi săvârșit ilegalități. Răspunsul acestuia ne dă o iconă mai clară despre cele petrecute la sinod.¹

Protopopii au fost convocați, spune el, la Alba-Iulia în scaunul mitropolitan, cum s'a practicat și până acum, cece nu-i împotriva mandatului regal. Atât despre locul, cât și despre ziua stabilită pentru adunare, a fost încunoștiintat guvernatorul, care nu a avut nimic de excepționat. După ce s'a adunat, sinodul a ascultat umilit cetirea decretului regal, căutând să rezoalve chestiunea, ce i s'a propus, conform conștiinței și libertății, îngăduite fiecăruia. Dânsul, teologul, a luat parte la sinod, fiindcă atât instrucția primatului, cât și decretul regal, îi dă dreptul acesta. Dacă se vor șterge toate privilegiile, prin cari au fost atrași Românii la unire, pe nimeni să nu-l suprindă faptul, că atât clerul, cât și poporul românesc vor recădea în «schisma veche», cece Curtea din Viena, de sigur că nu o intenționează. Clerul românesc a îndeplinit mandatul împăratului, în prezența reprezentanților guverniali, deși hotărîrea nu corespunde dorinței exprimate. Tot sinodul s'a indignat împotriva protopopului Ionașcu și e minciună sfruntată afirmațiunea,

¹ Ibidem.

că teologul i-ar fi smuls cu puterea voturile preoților, înaintate de dânsul, ci mai ales le-a primit frumos dela el. Când a aflat că e o intrigă clandestină la mijloc, fără de nici o valoare, fiindcă mandatul regal nu dispune o votare frauduloasă, i le-a înapoiat. De altfel chestiunea s'a rezolvit după dorința statului catolic, deoarece delegații săi au condus-o. Ei trebuie să-și dea seama, că au avut împuternicire de-a face ceea ce au făcut, sau ba.¹

Guvernatorul din Ardeal, contele Sigismund Kornis nu aprobă însă aceste expuneri, ci punctul de vedere al statului catolic și dispuse convocarea unui nou sinod de alegere, la care să trimită de comisar pe consilierul guvernial, contele Mihail Mikes, căruia să-i alătore drept secretar și interpret de limba română pe Iosif Boer, spre a cercetă situația (in animarum indagatione) și spre a culege voturile. Deoarece consilierul numit petrece în Sibiiu, să fie convocat și clerul unit la Sibiiu, unde nu mai sunt împrejurările suspecte din Alba-Iulia, fără a schimba prin aceasta locul de adunare al clerului unit, care, pentru viitor, rămâne tot Alba-Iulia.

El trimise deci clerului unit un ordin în acest înțeles, dispunându-i să păstreze respectul cuvenit față de părerea preșidentului din sinod, a contelui Mikes, care reprezintă statul catolic. Cu data de 23 Decembrie 1714 și generalul Steinville, îl felicită pe contele Mikes, exprimându-și dorința de a seceră zbândă «în această pie materie, ce privește biserica noastră catolică», făgăduindu-i a-l ajuta cu asistența sa.

Protopopii mai apropiați de Alba-Iulia primiră ordinul guvernorului destul de repede, fiindcă la 10 Decembrie ei fură gata a da răspuns. Adunându-se în Alba-Iulia, patru protopopi alcătuiră două memorii și le înaintară, unul arhiepiscopului din Strigon, iar celălalt vice-cancelarului Kászoni. În aceste spuneau, cum și a treia oară după ce au primit decretul regal, s'au adunat toți protopopii din Ardeal, în Alba-Iulia, care este reședința mitropolitană și au candidat cu vot unanim pe Wenceslaw Frantz și pe alți doi protopopi. Deoarece însă ei au refuzat, din anumite cauze, a face loc între candidați și preotului Pa-

¹ Ibidem.

tachi, care a fost propus de cei doi reprezentanți ai statului catolic, guvernatorul vrea să-i silească să se adune în sinod și a patra oară, nu în Alba-Iulia, ci în Sibiiu, și să facă o nouă candidare în prezența contelui Mikes. Ei cred, că aceasta nu se poate face fără de un nou decret al Maiestății Sale și declară, că nu sunt dispuși a face o schimbare în lista candidaților, iar pe Patachi îl vor primi de episcop, numai dacă vor fi constrânși cu forța.

Contele Mikes, comisarul destinat de-a conduce sinodul, invită prin mijlocirea superiorului lezuit Petz pe acești protopopi, să se înfățișeze la Sibiiu, pe ziua de 27 sau 28 Decembrie. Dar ei îl înștiințară atât pe el, cât și pe guvernatorul, că nu se vor duce, fără de un nou decret regal, dar și atunci nu la Sibiiu, ci la Alba-Iulia. Cam în acelaș sens îi răspunse acestui lezuit și clerul unit din părțile Hațegului, pe care voise a-l câștiga pentru Patachi.

În 2 Ianuarie 1715 protopopii uniți înaintară un nou memoriu către vice-cancelarul Kászoni, în care se plâneau, că contele Mikes, vrea să-i aducă cu forța la Sibiiu, deși până acum nu a fost obiceiul să se adune în afară de reședință, și să-i constrângă a vota pe Patachi. Dar sunt puțini aceia, cari vor satisface acestei pretenții, între ei protopopul din Făgăraș, care corupt de alții, și-a dat votul său și al preoților săi pentru preotul Patachi. Deoarece numărul voturilor date pentru Wenceslaw Frantz, întrece cu mult pe ale acestuia, ei se roagă din nou, să fie confirmat de episcop secretarul Frantz.

Sinodul electoral urmă să se țină în 9 Ianuarie 1715, de astădată în Sibiiu. La terminul acesta s'a prezentat numai protopopul Ionașcu din Veneția, cu cele patru voturi ale sale, despre cari sinodul precedent s'a exprimat, că le-a cules într'un «chip fraudulos». Ceilalți protopopi nu veniră din motivele, pe cari le-am arătat mai sus. Cu toate aceste sinodul se constituî și cu acest unlc membru. În afară de el, contele Mikes avea să conducă actul alegerii, pe când Iosif Boer trebuia să facă pe interpretul. Numărau deci trei persoane, tres faciunt collegium, și astfel alegerea, care în fine eră numai un act de formă, se putu săvârși. Prezidentul, contele Mikes, cetî rescriptul regal și decretul guvernatorului și adresă apoi către sinod prin mi-

locirea interpretului său, întrebarea, că îl vrea de episcop pe preotul catolic Ioan Patachi, după ce se va fi întors la ritul grecesc. «Sinodul» hotărî, că își retrage votul dat mai înainte secretarului Frantz, de frica pedepsei, și îl candidează pe Patachi, care e mai capabil, decât toți ceilalți, cunoaște mai bine limba română, decât Frantz, deoarece și dânsul e român. Expedițiile hotărîrilor, făcute la sinoadele trecute, le declară de frauduloase și din motivul, că n'au fost înzestrate cu sigilul clerului, care s'a perdut după moartea lui Atanasie și că superiorul Iezuiților din Alba-Iulia, care păstrează sigilul nu a subscris nici o expediție a clerului unit și nici protopopul Ionașcu, în calitate de vicar-general.

Chiar să fi cuprins un sâmbure de adevăr, aceste obiecțiuni, măreau și mai mult comical situației din «sinodul» clerului unit.

În ziua următoare, la 10 Ianuarie, statul catolic recomandă regelui spre întărire pe Patachi, care a fost acum și ales de «sinodul» bisericii unite. Atât clerul unit, cât și cel romano-catolic, ba și nobilimea românească, și însuși prințul George Cantacuzino, care deși străin și ortodox, fû atât de prevenitor, încât scrise câteva șire despre Patachi¹, s'au exprimat pentru acesta. «Insușirile sale, spun ei, ne fac să credem, că vom ajunge aceea ce a intenționat, în chipul cel mai pios, Impăratul Leopold prin legătura sfintei uniri, că adevărat acest popor, încetul cu încetul, tratându-l cu blândețe și forță, să se facă nu numai unit, ci nu peste mult, după cum ne așteptăm, să primească și ritul roman. Aceasta ar fi fost de sigur o «unire reală» și nu «colorată» după cum se exprimă statul catolic în cuvinte destul de răspicate. De altfel părerea aceasta o mărturisă guvernatorul Kornis și într'o scrisoare intimă adresată, la 5 Decembrie 1715, către iezuitul Hevenesy: «Fruntașii catolici și clerul romano-catolic sunt unanimi pentru Patachi, prin a cărui lucrare, se va îndeplini aceea ce s'a căutat timp atât de îndelungat, fără să fi putut ajunge și fără să se poată ajunge altfel, că adevărat după ce poporul acesta va fi câștigat printr'un om capabil deprinzându-se și îmbrățișând pe deplin ritul nostru,

¹ Nilles, o. c. p. 108—9.

statul catolic să întrecă în număr și putere pe celelalte confesiuni.»¹

Între astfel de împrejurări, vicerancelarul Kászoni, protectorul lui Patachi, propuse spre numire pe Patachi, observând, că deși a avut un singur vot, totuși el se poate considera între candidați. Nu-i nici o temere, că Românii se vor înstreină de unire din pricina sa, deoarece cauzele și motivele, cari au îndemnat clerul românesc să primească unirea, acelea îl vor silii să stăruie și în viitor pe lângă dânsa. Despre starea și însușirile secretarului Frantz se vor putea cu ușurință trimite informații la Roma, cu atât mai vârtos, că dânsul nu e bine văzut nici de nunciatura din Viena, pe când Patachi a fost laudat chiar în Roma și e speranță, de a-l admite să treacă la ritul grecesc, îndatăce va fi numit de episcop din partea regelui.

Conferența ministerială, ținută la 24 Martie 1715, aprobă aceste păreri și propuse regelui de a întări întru episcop pe Ioan Patachi, ceace se și făcù la 23 Decemvrie 1715.²

II.

Această numire a episcopului Patachi fù apoi comunicată la Roma, spre a se câștigă și de acolo confirmarea. Dificultăți neprevăzute răsăriră însă aici, pentru înlăturarea cărora trebui să lupte Patachi, timp destul de îndelungat. Episcopatul acesta nu erà cunoscut curiei romane; nu i s'a dat până acum, din partea regelui ungar, nici o fundație sau beneficiu și nici nu are titlu dela un loc anumit. De altă parte s'a făcut dejă numirea episcopului latin, care asemenea poartă titlul de Alba-Iulia, ca și cel românesc, iar într'acelaș loc nu se pot îngădui doi episcopi. Față de obiecțiunile aceste, unii răspundeau, cu tot dreptul, că nici alți episcopi de ritul grecesc nu dispun de beneficii și se susțin din ceace adună dela clerul și poporul supus. Clerul și statul romano-catolic din Ardeal, iar mai târziu și episcopul latin Martonffi pretindea, că episcopul unit să fie supus, ca sufragan, episcopului catolic din Alba-Iulia.

Conferența ministerială ce se ținù la 6 Octomvrie 1715 spre a face față acestor obiecțiuni propuse regelui, să înzestreze

¹ Documentele privitoare la toate cele expuse aici se găsesc în colecția Rosentfeld.

² Nilles o. c. p. 409—411.

episcopia unită cu o moșie, care să aducă un venit anual de cel puțin 3000 fl., iar celelalte venituri, pe cari le are episcopul, să nu le mai stoarcă după placul său, ci să fie controlat de consilierii catolici și de cătră generalul comandant din Ardeal. Prin decretul din 13 Octomvrie regele aprobă această propunere, care pe urmă, la 15 Decemvrie 1715 fù trimisă și camerei ardelene.

Curtea din Viena încunoștiință și despre aceasta curia romană, iar vicescancelarul Kászoni, arată, într'o scrisoare adresată cardinalului Schrattenbach, primejdia la care ar fi expusă biserica unită, în cazul când numirea noului episcop ar mai fi întârziat mult. Acatolicii din Transilvania se năzuesc din răspuțeri de a-i îndepărtă de unire, iar Românii din amândouă țările românești se străduiesc de a-i readuce din nou în apele «schismei», nutrind speranța, de a putea câștigă un episcop «schismatic», așa încât câțiva preoți au fost dejă «amăgiți». Fiind vorba de mântuirea alor trei sute de mii de suflete, cari nu sunt întărite în unire, ar fi foarte bine să se întărească episcopul dejă ales și numit¹.

Dar în afară de greutățile amintite, cari stăteau în calea întăririi lui Patachi, congregația de propaganda fide mai puse una, prin intenția ce o manifestă de-a numi pe seama Românilor uniți din Ardeal numai un vicar apostolic și nicidecum un episcop. După îndelungate stăruințe depuse de cardinalul Schrattenbach, totuși congregația renunță la acest plan și prin decretul, ce-l dădù la 6 Iulie 1716, îngădui întemeierea unei episcopii unite la Alba-Iulia. Decretul, care începe cu cuvintele «indulgendum esse erectioni novi episcopatus Albae-Iuliae» dovedește clar, că și cercurile din Roma considerau această episcopie, ca o fundație nouă și nici decum ca o continuare a mitropoliei din Bălgrad. Tot atunci însă i s'a spus lui Patachi, că nu i se va da confirmarea până ce nu va fi primit în ordul basilitan, fiindcă, spuneau ei nu s'a putut găsi nici un caz, ca un episcop, să exerciteze ritul grec, fără de a fi călugăr basilitan. În chipul acesta, ceva mai târziu, însuși papa Clemente XI, îi dete voia lui Patachi să treacă la ritul grecesc, dar numai după ce

¹ Ibidem.

va fi intrat în ordul basilitan și cu observarea, că nu i se mai dă voie a se întoarce la ritul latin.

Într'aceea și curtea din Viena își dădea zor spre a aranja situația noului episcop unit. În conferența ministerială, ce se țină la 4 Octomvrie 1716 se hotărî de-a a se căută altă localitate pentru reședință, deoarece eră temere destul de întemeiată, că în Alba-Iulia, se va produce o colizie între cei doi episcopi catolici, dintre cari unul eră de ritul latin, iar celălalt de ritul grecesc. Conferența eră de părere, că această chestiune se poate rezolvî, mult mai ușor, cu prilejul acesta, când i se va da episcopiei unite moșia făgăduită, dela care va putea să-și ia și titlul. Directorul cameral din Ardeal Ignatie Haan a propus spre acest scop bunul din Cetatea de peatră, care e locuit numai de Români. Deputația transilvană însă nu a primit această propunere, deoarece localitatea numită eră prea la margine, de unde episcopul nu ar fi putut supraveghea bisericile și pe preoții, cari în partea cea mai mare nu sunt destul de firmi în unire și de aceea au nevoie de grijă neconținută. Astfel s'a hotărît a i se da noului episcop scaun de reședință în Făgăraș, al cărui district e împopulat aproape numai de Români și care nici nu e prea departe de guvern și de generalul comandant, dar nici de Țara Românească, pe care nutriau speranța să o cucerească pe seama unirei.

Despre hotărîrea aceasta se făcù un raport și curiei romane, care însă nu se mulțumî numai cu atât, ci se informă mai amănunțit despre Făgăraș, cerând lămuriri asupra alor 16 puncte dintre cari cele mai multe priviau biserica românească de acolo, despre care cercurile din Roma voiau se afle, că de cine și cum e clădită, ce hram are și de care preot e administrată.

Presupunem că cercurile oficiale din Viena vor fi satisfăcut această dorință a Papei, prezentând lămuriri exacte asupra situației Românilor din Făgăraș și a bisericii brâncovenești de acolo. Cu toate aceste confirmarea noului episcop unit nu se făcù, decât abia după cinci ani, în Iunie 1721. În afară de cauzele, pe cari le-am arătat dejă, mai contribuî la trăgănarea atât de îndelungată și o neînțelegere, ce se ivî între scaunul din Roma și Curtea din Viena, pentru dreptul de patronat, pe care ținea să-l exerciteze «regele apostolic» al Ungariei

asupra acestei nouă episcopii catolice. În cele din urmă, conferința ministerială, ținută în 11 Februarie 1720, se văzù silită a cedă hotărîndu-se a cere bula papală, fără să fie îndatorită însă a solvi vre-o taxă.¹

Astfel consistorul roman, după ce ascultă și părerea congregației de propaganda fide, luă, în 23 Noemvrie 1720, o hotărîre definitivă spre a înființa noua episcopie și a preconiza pe noul episcop. Bula papei Clemente XI semnată la 3 Februarie 1721, nu se putu expeda, din cauza, că pontificele murì îndată după aceasta. Abia urmașul său Inochentie XIII le expediă în 15 Iunie 1721. Amândouă bulele papale încep cu cuvintele «Rationi congruit». În cea dintâiu se decretează înființarea episcopiei unite la Făgăraș pentru Grecii, Rutenii, Românii și Sărbii din tot cuprinsul Ardealului, înălțând biserica românească din Făgăraș la rangul de catedrală, iar într'a doua Papa confirmă pe preotul Ioan Patachi de episcop al Făgărașului.²

Între astfel de împrejurări s'a petrecut alegerea și numirea episcopului Ioan Patachi. De atunci s'au strecurat două veacuri întregi și evenimentele ulterioare au făcut să se uite niște fapte, cari nu trebuiau uitate niciodată, ca să rămână o învățătură vie din tată în fiu, pe seama poporului nostru: de a nu ne încrede în făgăduințe mari, pe cari nimeni nu se gândește să le îndeplinească, până când nu avem și putere de a ni le storce, noi înși-ne.

Dr. Silviu Dragomir.

Despre studiul sfintelor Scripturi și mai ales al Noului Testament ca mijloc de reformă și de unire.

Noi cetim în epistolele sfântului Pavel:

«Toată Scriptura este de Dumnezeu insuflată, și de folos spre învățătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre

¹ Ibidem. G. Barițiu în Părți alese v. I. p. 326 și urm. expune bine chestiunile tratate aici.

² Nilles o. c. pag. 431—443.

înțeleptirea cea spre dreptate: ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun desăvârșit». (2 Tim., III, 16, 17).

Aceste câteva cuvinte așa de simple ale marelui apostol cuprind cea mai înaltă lecție; ele înseamnă: cetiți Sfintele Scripturi, și credința voastră va deveni curată și dragostea voastră se va lumina, și veți propăși în dreptate. Cuvântul lui Dumnezeu va lumina credința voastră, va mișcă inima voastră, vă va sfinți duhul, va curăți patimile, va deșteptă glasul conștiinței voastre, vă va conduce în împlinirea datorințelor voastre către Dumnezeu și către aproapele.

→ Studiind cuvântul Domnului, ne apropiem de el; și El din harul său se apropie de noi.

Dacă acest adevăr n'ar fi fost dat uitării, Biserica n'ar fi îndurat o decădere așa de întristătoare.

Urmărind cu atențiune desvoltarea Bisericii, începând dela întemeierea ei până în zilele noastre, asemănând ceea ce eră ea la început și ceea ce a devenit astăzi, ajungem să recunoaștem, că progresul ei exterior și material, în parte nu s'a îndeplinit decât în paguba curățeniei și a puterii sale morale.

Această decadentă s'a manifestat și a crescut în raport cu neglijența, ce s'a pus în studiarea Sfintelor Scripturi.

Primii creștini nutriți din sfintele cărți, găsiră în ele ardoarea, pe care o dovediră pentru credință. Dacă ei s'au lipsit de bunurile lor și-și împărțiră averile între săraci; dacă-și consfințiră vieața închinării de Dumnezeu și propagării cuvântului său; dacă s'au devotat cu abnegație prigonirii; dacă s'au supus, cu bucurie, martirului, cauza e, că ei se întăreau și se mângăiau prin cetirea Sfintelor Scripturi, și mai ales prin acea carte

dumnezească, în care Dumnezeu-Omul ne-a transmis învățăturile sale prin apostoli, precum și mărturiile legăturii celei nouă, pe care a venit să o încheie cu omenirea. Cei dintâi creștini aveau o așa venerație pentru scrierile apostolice, încât voiau să le ducă cu dâșii în mormânt, și în timp ce-și dădeau răsuflarea din urmă, apăsându-le pe inima lor, ei întipăriseră mai presus de toate în sufletul lor dumnezeieștile învățăminte, cuprinse în ele.

Scoborători prea nevrednici ai acestor cei întâi fii ai Bisericii, noi n'am călcat pe urmele lor. Cu toate acestea comparând mijloacele, ce le avem noi astăzi pentru a ne instrui în adevărurile credinții, cu cele, pe cari le aveau strămoșii noștri, ce avantagii imense avem noi față de ei! Dela descoperirea imprimeriei, fiecare își poate câștiga cărțile sfinte cu ușurință. Comentarele Părinților Bisericii, cercetările făcute de cătră savanții ultimelor veacuri ne ofer ușurința de a adânci înțelesul textelor, de a le verifică exactitatea, de a îndreptă lecțiile greșite, traducările și edițiile s'au înmulțit la infinit. Cu toate aceste mijloace, cari ne înlesnesc studiarea cuvântului lui Dumnezeu, acest cuvânt rămâne o literă moartă; lumea aproape nu-l mai studiază, aproape nu-l mai cunoaște; ai zice, că lumea se teme să nu găsească cumva o condamnare, prea aspră a opiniilor, a credințelor, a moravurilor, asupra cărora îi place a-și face iluzii.

Găsește-se cel puțin un rest de străduință pentru cuvântul lui Dumnezeu la păstorii așezați pentru conducerea turmei Domnului la pășunea cea bună?

† «Păstorii, după sf. Pavel, au fost puși de Dumnezeu, pentru a munci la desăvârșirea credincioșilor și la zidirea trupului lui Hristos, până ce vom ajunge toți *la unirea credinței, și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu*». (Efes. IV, 12, 13).

Implinesc ei oare această datorință? Să credem, că cei mai mulți o împlinesc; dar câți nu sunt, cari nu-și iau drept călăuze, decât propriile lor interese, cari nu predică decât intoleranța, ura, desbinarea, nu numai între fiii aceluiăș Părinte, cari aparțin la diferite comunități creștine, ci chiar între fiii aceleiași Biserici? Intâlnim noi oare mulți, cari să se aplice a răspândi învățăturile toleranței creștine, a răbdării, a indulgenței, a dreptății, a carității și a dragostei, de cari ar trebui să fie însuflețiți toți oamenii unii față de alții? Acea învățătură, pe care o găsim în poruncile sublime ale evangheliei, este oare cea a păstorilor?

Lumea nu-și mai bate capul, să o caute în această carte dumnezească. Ba ce e mai mult, nu o samănă în lume, care rămâne supusă jugului prejudițiilor, ca și când ea n'ar fi creștină.

Poate-se cineva miră după toate acestea, că popoarele, absorbite de grijile existenței lor de toate zilele, lăsate în seama propriilor lor aspirații religioase, și lipsite de conducerea luminată și de influența binefăcătoare a aceloră, cari ar avea datorința să le apropie de Dumnezeu, se îndepărtează, dimpotrivă, din ce în ce mai mult, dela calea mântuirii?

Cine se ocupă în zilele noastre cu cetirea Scripturii?

Cine o studiază mai ales într'un spirit cu adevărat creștin?

Noul-Testament nefiind cunoscut, decât într'un mod superficial, instrucțiunea creștină e lipsită în genere de bază.

În toate țările creștine, nu se dau copiilor, decât elementele unei instrucțiuni religioase necomplete, așa, că ajunși la vârsta matură, ei nu cunosc îndestulitor nici adevărurile cele mai indispensabile pentru mântuire,

nici comoara cuprinsă în cartea descoperirilor Fiului lui Dumnezeu.

Există oare în toate țările creștine o singură Biserică, care să fi instituit în sânul ei un astfel de învățământ religios, care să poată da *cunoașterea completă a Noului Testament*? Nu credem, că există.

Cu toate acestia apostolii n'au scris scrierile lor sfinte pentru instrucția excepțională a clerului.

Toate țările își țin de onoare să dea științelor profane o cât mai puternică impulsione; pentruce Bisericile nu-și țin și ele de onoare să dea tuturor credincioșilor o cunoștință deplină a sfintelor cărți; spre a le insuflă dragostea de Dumnezeu, iubirea față de oameni; pentru ale înlesni mijloăcele în vederea câștigării bogățiilor celor vecinice?

Nu-i oare aceasta cea mai sublimă dintre științe? E bine să cunoști istoria, să cunoști toate sistemele filosofice vechi și moderne, să cauți legile creațiunii globului pământesc și ale cursului aștelor, să aprofundezi cauzele progresului și ale desvoltării civilizațiunii; dar mai bine ar fi să cunoască omul pe Dumnezeu și pe Isus Hristos, fiul său, opera sa de grație și de adevăr, codicele dumnezeesc, pe care la lăsat lumii.

Toți creștinii sunt datori să dorească, ca studiul *complect* al Noului Testament să fie adoptat în toate Bisericile ca temelia fundamentală a educațiunii. Ar rezultă din aceasta un bine universal; s'ar face un pas foarte mare către unirea inteligențelor și a inimilor. Cunoașterea *ezactă și adevărată* a doctrinelor evanghelice ar apropiă în mod firesc pe toți creștinii. În prezența studiului sfintelor cărți, nici o Biserică n'ar putea propaga, printre credincioșii săi, astfel de învățături, pe cari ele nu le autorizează; interpretările arbitrare, defectuoase,

interesate, n'ar putea să se mai răspândească; reaua credință și răutatea ar fi nimicite și creștinii n'ar mai fi «ca niște prunci, învăluindu-se și purtându-se de tot vântul învățăturei, întru amăgitura oamenilor, întru vicleșug spre meșteșugirea înșelăciunii». (Sf. Pavel, Ep. către Efes. IV, 14).

Numai în urma ignorării sfintelor cărți au ajuns anumite Biserici să strice credințele religioase ale popoarelor creștine, și să le predice intoleranța și ura în contra fraților lor.

Spiritul de intoleranță din partea clerului acestor Biserici constituie propria lor condamnare; căci adevărul nu se teme de nimic: el iubește lumina, e plin de iubire, fiindcă se simte tare și este tolerant din cauza puterii sale. Dar învățăturile false nu pot suportă lumina și nu pot fi propagate decât în întunec. Isus Hristos a zis însuși: «Eu luminez în lume am venit, ca tot cela ce crede întru mine, întru întunec să nu rămâie». (Sf. Ioan XII, 46). «Că tot celace face rele, urăște lumina și nu vine la lumină, ca să nu se vădească lucrurile lui. Iar cela ce face adevărul, vine la lumină, ca să se arate lucrurile lui, că întru Dumnezeu sunt lucrute». (Sf. Ioan III, 20, 21). «Nici aprind făclie și o pun subt obroc, ci în sfeșnic și luminează tuturor celorce sunt în casă». (Sf. Mat. V, 15.)

Nu s'ar putea vesteji mai bine învățătura acelor doctori, cari propoveduiesc ignoranța, turburarea și desbinarea între creștini, decât tocmai citând astfel de cuvinte.

*

Asupra acestui al doilea articol, P. G. Medd, preot al Bisericii catolice, de rit anglican, membru al Colegiului și Universității din Oxford, a făcut următoarele observări la timpul său:

«In articolul intitulat: *Studiul Sfintelor Scripturi*, se pune întrebarea: «Există oare în toate țările creștine o singură Biserică, care să fi instituit în sânul ei un astfel de învățământ religios, care să poată da *cunoașterea completă a Noului Testament?* Nu credem că există».

«Colaboratorul Dv. nu cunoaște, cu toată evidența, Biserica de dincoace de strâmtoare, care rânduiește pentru vecernia ca și pentru utrenia fiecărei zile, două lecții din Sfânta Scriptură, una scoasă din Vechiul, alta din Noul Testament, și în care, în urma dispoziției calendarului, se citește publice Vechiul Testament odată, și Noul Testament de trei ori în fiecare an, fără a socoti epistolele și evangheliile din dumineci și zilele de sărbătoare.

«In catedrale, în colegii și în școalele publice cele mari, și în mai multe parohii, slujba zilnică s'a menținut totdeauna, și numărul parohiilor, în cari preoții zic publice rugăciuni, crește din zi în zi. De altfel, cei mai mulți dintre păstori au așa numitele «Bible-classes» pentru explicarea Sfintelor Scripturi, și printr'o înțelegere aproape universală între membrii Bisericii noastre, pe care am putea-o numi astăzi *universală*, Biblia este în mod definitiv acceptată «ca temelia fundamentală a educațiunei».

*

Autorul articolului răspunde: Suntem prea fericiți luând la cunoștință aceste amănunte, pe cari nu le cunoștiam, și felicităm Biserica Angliei, că pune Sfintele Scripturi ca temelie a educațiunei. Ea nu va putea dobândi, cu vremea, decât rezultate strălucite din această măsură, mai ales, dacă ea răspândește din ce în ce tot mai mult acest principiu, adoptat de ea; că înțelesul

catolic (sobornicesc) trebuie să fie preferit înțelesului particular. Ea va ajunge în felul acesta să slăbiască din ce în ce mai mult partidele, cari o desbină, și să se unească pe baza adevărului.

(După Sergie Souschkopf).

I. Beleană.

† Originea și însemnătatea cuvântului „cleric“.

Fericitul mitropolit Șaguna, în opul său «*Compendiu de dreptul canonic*» ed. I. din 1868, la pag. 179, tratează despre înțelesul cuvântului «cleric», precum și despre persoanele, cărora sfintele canoane le dau numirea aceasta. Cuvântul *cleric* — zice Șaguna — este derivat din grecescul «*κληρος*» și însemnează *soarte*, prin urmare sub *cleric* se înțelege *cel ales prin soarte*. Balsamon și fericitul Chrisant și pe monachi i-au numit clerici, pornind dela faptul, că apostolii au aruncat sorți pentru alegerea altui apostol în locul lui Iuda vânzătorul.

Novela 123 a împăratului Iustinian, numește clerici pe presbiteri, diaconi, ipodiaconi, cetitori și cântăreți. Tot aceste persoane sunt numărate între clerici și de Euthymius Ioannovics, care în opul «*Principia Iuris Ecclesiastici veteris orthodoxae orientalis ecclesiae*», apărut în Neoplanta la anul 1841, la pag. 28 zice: «Clerici dicuntur: Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectores, Cantores, Adiuratores et Aeditui».

Nu cred, că s'ar află în canoanele sf. noastre biserică vre-unul, care ar designa mai bine persoanele din cler (în înțelesul larg al cuvântului) ca și canonul al 24-lea al sinodului local din Laodicea, care zice: «Cei

din cler, dela preot până la cel mai mic servitor bisericesc, n'au voie să între în cârciumă...» Luând ca bază acest canon, înțelegem pe deplin următoarea definiție, pe care o avem dela Isidor de Sevilla: «Generaliter clerici omnes nuncupantur qui in ecclesia Christi deserviunt...»

Dupăce acum știm, cari persoane aparțin clerului și am văzut și înțelesul ce-l dă Șaguna cuvântului cleric, în cele următoare vom căută, dacă mai are eventual și alt înțeles acest cuvânt, mai ales, că înțelesul ce-l aflăm în Compendiul lui de dreptul canonic, ușor ne poate duce la concluzia, că și noi, slujitorii bisericeii noastre, de aceea ne numim clerici, fiindcă soartea a voit ca unul din noi să ajungă într'o slujbă bisericească, celalalt în alta și așa mai departe. Cu atât mai vârtos va fi necesar să căutăm și un alt înțeles al cuvântului «cleric», cu cât în manualele de drept bisericesc mai accesibile preoțimii noastre, întâlnim tot numai explicația dată de Șaguna. Așa de exemplu *Compendiul de drept bisericesc* (apărut în București la 1898) al preotului Vasile Pocitan, la pag. 70 are aceeaș tâlcuire asupra acestui cuvânt, pe care o aflăm la Șaguna.

Profesorul universitar Dr. Franz Laurin în scrierea sa: «*Der Zölibatzwang*» ocupându-se cu chestia căsătoriei clericilor, mai întâi se ocupă și de înțelesul cuvântului cleric, spunând, că derivă dela grecescul κληρος (pars, sors, Antheil, Erbtheil, Loos). După Laurin anumite persoane bisericești de aceea poartă numirea «clerici», pentrucă pe deoparte după chipul preoților și leviților vechiului Testament au ca chemare specială a slujii lui Dumnezeu și astfel însuș Dumnezeu este partea lor (pars, sors), iar pe de altă parte acele persoane, numite «clerici» sunt proprietatea (pars, sors) lui Dumnezeu, sub care se înțelege o proprietate deosebită.

Părerăa lui Laurin o înțelegem, dacă cităm în text latinesc vers 20 cap 18 din cartea Numerilor: «Dixitque Dominus, ad Aaron: In terra eorum (sc. filiorum Israël) nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos. *Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israël*».

Textul acesta chiar și în românește e potrivit pentru a demonstra, că cuvântul «cleros» nu însemnează numai «soarte», ci și «parte»: «Și a grăit Domnul către Aaron: în pământul lor să nu ai moșie, și parte nu va fi ție întru dânșii, că *eu sunt partea ta*, și moșia ta între fiii lui Israil». Dacă deci, cum ne arată citatul acesta, însuș Dumnezeu a zis că preoții Testamentului vechiu sunt părtași ai lui Dumnezeu, cu atât mai vartos a devenit Dumnezeu partea preoților Testamentului nou, și de aceea cuvântul «cleric» nu însemnează numai: ales prin soarte, ci părtaș de ceva, căci cuvântul „κληρος“ însemnează și «parte», ceea ce nu e identic cu însemnarea de: «soarte», căci doar știm din experiență, că de multeori recurge omul la ceva prin soarte și tot n'are totdeauna parte de ceea ce dorește. Iar luând cuvântul «soarte» în înțelesul de: «soarta așa a voit, întâmple-se ce se va întâmplă» etc., atunci noi în calitate de clerici derivându-ne numirea dela cuvântul «soarte» în acest din urmă înțeles, nu am prea fi îndemnați la fapte preoțești mânați de înțelesul sublim al numelui ce-l purtăm.

Altcum se prezintă lucrul, dacă dăm cuvântului „κληρος“ înțelesul de: parte, moștenire, (Antheil, Erbtheil). Atunci purtăm numele de clerici ca pe un nume cum nu se poate mai înălțător, ca și care nu vom afla asemenea. Așa explică acest cuvânt ferjicitul Ieronim în epistola către Nepoțian: «Ministri Dei propterea vocantur *clerici*, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus sors, id est, *pars clericorum est*». (Slu-

jitorii lui Dumnezeu de aceea se numesc *clerici*, sau fiindcă sunt sortiți Domnului, ori fiindcă însuș Domnul este soarta, adică partea clericilor).

Așadară fericitul Ieronim admite o astfel de interpretare a cuvântului «cleric» și citatul de mai sus al lui îl aflăm și la Milaș: *Das Kirchenrecht der morgenländischen Kirche*. Zara, 1897, la pag. 216. Milaș zice că cuvântul «clerus» în sine însemnează «soarte» și ca să arate cum și în ce înțeles se folosește nu în sine, ci pentru numirea anumitor persoane, citează cuvintele deja menționate ale lui Ieronim. Acesta însă, dupăcum cetim la Milaș și dupăcum putem vedea din textul citat, are două păreri cu privire la interpretarea cuvântului „κληρος”. Anumite persoane sunt înzestrate cu numirea de «clerici» fiind prin soarte ale lui Dumnezeu (de sorte sunt Domini), și după a doua părere de aceea se numesc așa, fiindcă Dumnezeu e partea lor. Din aceste păreri Ieronim militează pe lângă cea dintâi, dar Milaș nu se exprimă, care din cele două păreri e cea mai potrivită.

Interpretarea aceasta, că adică Domnul Dumnezeu este partea, moștenirea slujitorilor lui Dumnezeu, și pentru acest motiv se numesc «clerici», nu e lipsită de argumente. Căci chiar în Testamentul vechiu, pe lângă locul citat, se mai găsesc locuri, unde se spune, că Domnul este partea, este moștenirea celorce-i slujesc lui. Așa în psalmul 15, v. 5, zice prorocul David: «Domnul este partea moștenirii mele». În Testamentul nou încă găsim astfel de înțeles pentru designarea persoanelor ce s'au dedicat slujirii lui Dumnezeu. În epistola către Efezeni cap 1, v. 11, se zice, că prin Isus Hristos iudeo-creștinii au ajuns la moștenirea lor, iar în aceeaș epistolă la cap 2, v. 19, li se atrage celor din Efez luarea aminte, ca pe viitor să nu mai fie ca niște

oaspeți și străini în casa lui Dumnezeu, ci să se considere ca cetățeni ai împărăției lui Dumnezeu.

Când dară în împărăția lui Dumnezeu tot creștinul este cetățean și înșasă Scriptura ne spune, că moștenirea creștinilor adevărați e Isus Hristos, cu atât mai mult e Domnul nostru Isus Hristos moștenirea slujitorilor la altarul Domnului. Tocmai de aceea, pentruca și prin numire să se arate, că ei au pe Domnul Dumnezeu de moștenire, s'au numit clerici.

Originea cuvântului «cleric» o aflăm explicată și în scrierea: *«Enstehung und Entwicklung der Kirchenverfassung und des Kirchenrechts in den zwei ersten Jahrhunderten»*, Leipzig 1910, a lui Adolf Harnack, care la pag. 81 a acestei scrieri spune, că în înțeles tehnic cuvântul cler începe a fi folosit în locuri ca Faptele Apostolilor I, 17: „τόν κληρον τῆς διακονίας“. Mai departe zice Harnack: „*Κληρος* ist das Los (im eigentlichen und im übertragenen Sinn), durch welches man etwas gewinnt, sodann das Gewonnene (ein Anteil, ein Platz, ein Amt) selbst, endlich bezeichnet es die Gruppe derer, die einen Anteil (ein Amt) erhalten haben“. Cuvântu- κληρος, după Harnack, în înțeles propriu și în înțeles larg însemnează soarta, prin care cineva face rost de ceva, obține un oarecare rezultat, apoi rezultatul însuși (o parte, un loc, un oficiu) și în sfârșit însemnează pe toți aceia, cari au obținut un loc, un oficiu, o parte oarecare.

Găsim deci și la Harnack interpretarea cuvântului «cleric» în înțelesul, că „κληρος“ însemnează nu numai soarte, ci și «parte».

Nicăiri nu vom afla o tagmă, a cărei chemare să exceleze atât de mult chiar și prin numirea ce o poartă, ca tagma celorce se numesc «clerici». Numai cei cu

oficiu bisericesc au fost numiți de istorie cu cuvântul «cleric» și în mai multe locuri obvine numirea de „κληρος τῶν μαρτύρων“, ca dovadă, că numai cei bisericești se chemau clerici.

Explicația desvoltată aici o dă cuvântului «cler» și canonistul Dr. Schulte în scrierea sa: «*Der Zölibat der Geistlichen*». Explicată în felul acesta originea cuvântului «cler», ne convingem, că însemnătatea acestui cuvânt e cât se poate de mare, căci ea rezultă din înțelesul, ce-l are cuvântul după explicația din aceste rânduri.

Multe foloase putem avea cugetându-ne cu deplină seriozitate asupra numirii, ce o purtăm noi clericii. A ținea la demnitatea numelui ce-l purtăm, înseamnă a dovedi prin fapte, că într'adevăr Domnul este partea și moștenirea noastră.

Preotul român poate fi înălțat cu toată dreptatea, că țăranul i-a știut și îi știe da alocația cea mai potrivită cu numirea sa de membru al clerului. Căci acela, care e într'adevăr cleric, adecă parte a lui Dumnezeu, acela merită, ca țăranul să-l cheme «părinte». Un astfel de preot se și înalță, când credincioșii i se adresează ca unui părinte.

Numirea aceasta sublimă trebuie să ne îndemne la fapte mari, la fapte cu adevărat preoțești. Pentru că mare însemnătate rezidă în numirea, ce o luăm cu începere dela timpul când întrăm în șirul celorce se pregătesc pentru sfânta chemare a preoției.

Dr. Gh. Comșa.

+ Părticelele pentru cuminecarea credincioșilor.

În «Cultura creștină» se dă o greșită îndrumare cu privire la părticelele, din cari se pot cumineca credincioșii. Nu am avea nici un amestec în socotințele ce se ivesc într'o altă biserică, fie chiar soră cu a noastră, câtă vreme nu ne ating și pe noi. O facem de astădată — mâncând dela «Cultura creștină» — numai pentruca nu cumva să fie și la noi tâlcuitori greșiți față cu o chestiune limpede, prin dispozițiile cari o normează.

Acolo se scrie: «Cuvintele de consacrare se rostesc la sfânta liturghie și trebuie să se rostească nu numai asupra așa numitului «agneț» sau «agnețe», ci asupra tuturor părticelelor, ce sunt pe disc, așa că nu încapă nici cea mai mică discuție privitor la aceea, că după consacrare Domnul Hristos ar fi de față numai prin «agneț», sau și în toate celelalte părticele. Iar dacă Domnul Hristos după consacrare este de față, precum este în toate părticelele de pe disc, e limpede, că cuminecarea credincioșilor se poate face din toate părticelele adunate în potir spre acest scop. Adevărat, că rubrica prescrie, ca credincioșii să se cuminece din anumite părți ale agnețului (Ni și Ka), în practică însă se folosesc la cuminecare toate părticelele consacrate. Și practica aceasta are o mulțime de avantagii față de practica codificată în rubricatură, care va trebui să se schimbe potrivit cu noua practică universală și foarte rațională».

Nu ne putem da seama în temeiul căror socotințe se fac aceste afirmațiuni, câtă vreme e clar, că numai «agnețul» reprezintă trupul Domnului, iară celelalte pe preacurata Fecioară și cele 9 cete îngerești, cari fac

asistența împăratului în ceruri, precum se scot părțile și pentru ceice aduc darurile, ori se pomenesc numai, dintre credincioșii *drept măritori*, adică a acelor, cari după adevăr măresc pe Dumnezeu pe pământ și în numelor cărora asemenea se scot părțile. Adevărat, că pe disc la binecuvântarea prefacerii se află atât agnețul cât și celelalte părțile, la cari însă nu se refereste formula consacrării. Aceasta mai mult se evidențiază la sfânta înălțare, când se rostește «sfintele sfinților», cuvinte, cari se rapoartă numai la «agnețul», acum trupul Domnului, care se ridică dintre celelalte părțile. Numai «agnețul» este numit «mielul lui Dumnezeu», care se sfarăcă și se împarte fără să se despartă, care se mănâncă fără să se sfârșească, și sfințește pe ceice se împărtășesc. Părticica Isus se pune în potir, din Hristos se cuminecă preoții, Ni-Ka rămânând pe seama credincioșilor. Toate celelalte părțile rămân și pe mai departe — și după consacrare — reprezentante a celor pentru cari s'au scos, unii membrii ai bisericii preamărite, alții membrii ai bisericii vii. Și credem că aceste părțile se scot anume ca la aducerea jertfei să fie reprezentată întreaga biserică, cum însași jertfa nu e numai a celor cari o aduc, a acelor pentru cari se aduce și a celor cari azistă pe pământ la aducerea ei, dupăcum o spune și canonicul Dr. Victor Szmigelski în «Jertfa creștinilor» — Introducerea dogmatică: «Biserica întreagă se împărtășește de rodul general al jertfei, credincioșii cari iau parte din rodul ei special, iar preotul primește rodul cel mai special — fiind cel mai deaproape părtaș și în măsura cea mai mare».

Că de fapt celelalte părțile în afară de «agneț» nu se prefac în trupul Domnului, se ilustrează cu mai puțină atențiune, ce li se dă fiind adunate în potir toate

deodată și fără deosebire, rostindu-se numai cuvintele: «spală Doamne păcatele celor ce s'au pomenit aicea». Deci au fost scoase pe disc numai pentru pr'amărirea unora, a celor cari petrec în cer și pentru iertarea păcatelor altora, cari sunt pe pământ, ori în stare de așteptare a judecății dincolo de mormânt. Că acesta a fost modul de a vedeà al bisericei dintru început și măcar din timpul când s'a stabilit definitiv forma aducerii jertfei în liturghii scrise, o adeverește rubricatura din liturghiile în uz, care dispune: «Celelalte două sfinte părțicele, adecă: Ni-Ka se sfarmă în părțicele mai mici, cât să fie de ajuns pentru ceice vor să se împărtășească. Din părțicica preasfintei Născătoare de Dumnezeu, sau din ale celor nouă cete, sau din altele câte sunt pe sfântul disc, să nu se împărtășească nimenea nici decum, ci numai din sfânta pâne (agneț)». Această dispoziție se bazează pe practica veche a bisericei, pe care o găsim mai pe larg pusă în Pidalion, la subînsemnarea canonului 28 dela al șaselea sinod ecum., care oprește a se amestecă cu sfintele din potir struguri aduși la biserică ca pârgă din roada nouă a viței. Iată cuvintele, care ne învață cum să urmeze preotul, ca nu cumva să amestece părțicelele pentru cuminecarea credincioșilor cu celelalte părțicele: «Și nu numai osebit de struguri (sau de poamă) se cuvine a se da dumezeiasca împărtășire, ci deosebită și de însuși părțicelele celelalte puse în sfântul potir. Pentru aceasta și Simeon al Tesalonicului (cap. 94) zice, că preoții se cuvine bine să ia aminte a nu împărtăși pe creștini din părțicele (adecă din cea scoasă pentru Născătoarea de Dumnezeu, din cetele cele nouă, nici din părțicelele cele scoase pentru fiește care nume ce pomenesc), *ci din însuș trupul Domnului*. Iară de vor fi mulți ceice au să se împărtășească, atuncea să nu

pue părticelele în sfântul potir, pentruca să nu greșească să împărtășească pe vreunul dintr'ânsele, ci să le lase pe sfântul disc și după ce va împărtăși pe norod, atunci puindu-le va săvârși, precum așa obicinuesc a face și la lavrele cele mari ale sfântului Munte, îngrijindu-se presbiterii a scoate agneți mai mare după analogia norodului, ce are a se împărtăși». Același Simeon Tesalonicianul mai zice în privința aceasta: «Părticelele sfinților sunt puse în locul sfinților înșiși, aducându-se în memoria și onoarea lor și spre mântuirea noastră. Căci sfinții așisderea iau parte la misterul cel înfricoșat ca împreună nevoitori alui Hristos... Dară părticelele acestea *nu se prefac* în corpul Domnului sau în corpurile sfinților, ci ele sunt numai daruri și sacrificii... aduse lui pe numele lor, cari se sfințesc prin lucrarea misteriiilor, prin împreunare și împărtășire și dând sfințenie și acestora, pentru cari se aduc». Tarnawschi, Liturgica p. 476.

E clar deci, că păreri personale ca și aceea din «Cultura creștină» sunt nu numai greșite, dar nu se potrivesc cu învățătura dogmatică a bisericei, după care numai «agnețul» se prefacă în trupul Domnului și în urmare numai din acela se pot împărtăși și creștinii, după cum se vede și din vechea practică a bisericei, — oricât s'ar susține că alta e practica «universală și foarte rațională». Nu înțelegem, de ce să fie «rațională» o asemenea practică. Știm apoi că lucrurile credinței nu le poate strămuta rațiunea, — dar nici nu poate fi universală, pe câtă vreme Liturghierul, ca cel mai la îndemână îndrumător al preotului altcum dispune. — Tot asemenea nu se vede nici mulțimea de «avantagii» a noiei practice; doară mai puțină grije, ce o ar avea preotul? Să nu fie!

Preotul *P. Morușca*.

Pilde și asemănări.

† **Mormântul lui Avesalom.** Un învățat a călătorit prin Palestina cu gândul ca să adune dovezi împotriva vredniciei de credință și a adevărului Sfintei Scripturi. Intr'o zi ședeă lângă mormântul lui Avesalom, care nu e depărte de Ierusalim. Tocmai atunci a trecut pe acolo o femeie arabă, care a ridicat de jos o piatră și a aruncat-o spre mormânt. Acelaș lucru l-a făcut și fiul ei, care o însoțeă. «De ce ați lovit cu pietri mormântul?» — o întrebă pe femeie învățatul. «Pentru că acolo e îngropat un fiu rău, care n'a ascultat pe tatăl său» — fû răspunsul. «Cum l-a chemat pe tatăl său?» — «David», răspunse femeia și apoi și-a continuat drumul.

Acea femeie mohamedană nu cunoșteă Sf. Scriptură, probabil nu știă nici ceti, dar din tradiția ce s'a propagat din generație în generație a aflat și ea, ce purtare a avut Avesalom și după aproape 3000 de ani cazul acelui fiu neascultător serveă ca pildă rea, de care alții să se ferească.

Foaia în care am găsit povestită această întâmplare, mai spuneă, că ea a impresionat atât de mult pe acel învățat, încât s'a întors cu inima la Dumnezeu, Părintele cel bun al tuturor.

*

† **Unde poți găsi mângăiere?** Renumitul bărbat de stat și cancelar suedez *Oxenstierna*, după ce îmbătrânise s'a retras din vârtejul vieții mari, vrând să-și petreacă restul zilelor în singurătate și liniște. Cu o ocazie vizitându-l un ambasador englez, Oxentierna i-a spus următoarele:

«Eu am trecut prin multe pățanii în viață, dar am avut și zile plăcute. Totuși arta de a trăi vesel și fericit numai acum pe urmă am învățat-o. Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a lăsat vreme ca să-l cunosc pe El și să mă cunosc mai bine și pe mine. Cea mai mare plăcere pe care o caut și o am acum și care îmi oferă mai mult decât toate bunătățile pe cari mi le-a putut da lumea, e că acum cunosc și simțesc în inima mea iubirea lui Dumnezeu și mă simt fericit că pot ceti această carte». Când a pronunțat cancelarul cuvintele din urmă, a pus mâna pe Sf. Scriptură. «D-Ta, domnul meu, ești în floarea vieții, te

bucuri de favoarea regilor și a principilor și ți-se încredințează lucrări de mare însemnătate. Dar toate acestea te vor părăsi cu timpul. Atunci vei înțelege mai bine cuvintele mele și-mi vei dà dreptate, că adevărata înțelepciune, mângăiere și plăcere o poți găsi numai într'o vieață evlavioasă și străbătută de duhul lui Dumnezeu».

*

† **Unde-i Biblia ta?** În timpul războiului din 1870—1871 dintre Germani și Francezi, la un serviciu religios ținut sub cerul liber s'a înșirat între soldații germani și un bătrân țaran francez, ținând în mână o carte groasă și cântând împreună cu soldații «Ein feste Burg ist unser Gott». Intrebat fiind de unde știe să se roage nemțește, a răspuns că și el e de origine German și a venit în Franța împreună cu armata germană în decursul războaielor din 1813/14; îmbolnăvinduse într'un sat la fost primit și îngrijit în casa unui om, care neavând copii l-a adoptat. Exprimându-și soldații mirarea că, deși a trăit atâta timp între Francezi, totuși nu și-a uitat limba maternă, ba vorbește chiar o limbă nemțească aleasă, bătrânul li-a arătat Biblia pe care o ținea subsuoară și le zise: «Această carte am luat-o cu mine când mi-am părăsit patria; zilnic am cetit într'ansa și așa nu mi-am uitat limba maternă. Starea mea materială e bună, dar mai bucuros m'aș lipsi de toată averea mea, decât de această cartel»

Omul acesta a găsit în sfânta Scriptură îndeosebi două lucruri: limba sa maternă și glasul Tatălui celui ceresc.

Pentru tine, iubite cetitorule, ce înseamnă sfânta Scriptură?

*

† **Predici fără Hristos.** Un preot tinăr, după ce ținuse într'ozile de sărbătoare o predică, a rugat pe un vestit orator bisericesc, care din întâmplare a fost în biserică și ascultase predica, să binevoiască a-și spune părerea. «Predica a fost nereușită» — fu răspunsul. — «Te rog să-mi spui pentru ce a fost predica nereușită?» — întrebă preotul. — «Pentru că n'am găsit în ea pe Isus Hristos» — răspunse oratorul.

«Isus Hristos» — se explică preotul — «n'a fost amintit în textul biblic pe care l-am tâlcuit în predică; noi trebuie să predicăm despre ceea ce se cuprinde în text, nu poți predică totdeauna despre Isus Hristos».

«Ascultă amice» — răspunse oratorul — «Sfinția ta știi de sigur că la noi în Germania fiecare oraș și fiecare sat, oricât ar fi de îndosît, are un drum care duce la Berlin. Intocmai așa stă lucrul și cu textele Scripturii: dela fiecare text poți porni spre centru Scripturii, care este Isus Hristos. Când ai un text în care nu e vorba de numele Isus Hristos, să știi că cea dintâi întrebare ce trebuie să ți-o pui e aceasta: Oare de aici care drum duce la Hristos? În ce mă privește pe mine, eu n'am găsit încă nici un text în sf. Scriptură, dela care să nu mă scoată un drum spre Hristos. Dacă aş găsi vre-un astfel de text, mi-aş săpa șanțuri și mi-aş clădi punți și poduri, până ce mi-aş deschide cale spre Mântuitorul meu. *Căci o predică fără Hristos, nu e de nici un folos*».

*

† **Și-a schimbat simțămintele.** Un împărat evlavios avea la curtea sa un tinăr cu încl nări lumești și foarte lacom după parale, ca să-și poată satisface toate poftele. Împăratul observând lăcomia tinărului, îi zise la o ocazie: «Dacă vei împlini ce-ți voi spune, la anul pe vremea aceasta am să te fac om foarte bogat, așa cum dorești să ajungi. Eu îți cer următorul lucru: în decurs de un an să mergi la patul de moarte a fiecărui om din apropierea ta, despre care vei auzi că e pe cale de a trece din această viață; acolo să stai cel puțin câte o oră, privind și ascultând cele ce se vor întâmpla. La sfârșitul anului poți veni să-ți iei paralele, — dar vei trebui să-mi dai făgăduințai că în viața ta n'ai să cetești nici când în Sf. Scriptură, n'ai să cercetezi nici o biserică și n'ai să te rogi niciodată».

Tinărul, cuprins de mare bucurie, s'a prins că va împlini toate întocmai.

Dar n'a trecut nici jumătatea anului și și-a schimbat simțămintele. Petrecerea lângă patul de moarte a câtorva oameni a fost de ajuns ca să-l facă mai serios, să-l întoarcă cu inima la Dumnezeu și să-l învețe a se ruga. La aurul împăratului a renunțat ușor, căci acum se cugetă la alt aur, care eră curățit în flacăra sfântă a credinței.

N. B.

CRONICĂ.

Noul director al liceului nostru din Braşov. La postul de director al liceului nostru din Braşov, rămas vacant în urma trecerii la cele vecinice a regretatului Virgil Oniţiu, a fost ales dl prof. *Dr. Iosif Blaga*. Alegerea a trecut cu unanimitate prin toate forurile competente, drept dovadă despre încrederea generală pusă în persoana celui ales. Şi într'adevăr, noul director îndreptăţeşte o asemenea încredere. Pregătirea serioasă ce o are, munca temeinică ce a desvoltat-o până acum şi caracterul superior ce-l împodobeşte sunt cele mai bune garanţii, că liceul nostru din Braşov, în persoana dlui *Dr. Iosif Blaga*, va avea un cărmaciu destoinic şi devotat. Ii dorim să conducă şcoala, după cum îi este dorinţa inimii, întru mulţi ani!

Biblia — dar dela fraţi pentru prizonierii noştri. Dl profesor *N. Iorga*, într'o vorbire ținută în parlamentul din Bucureşti, a cerut guvernului să trimită prizonierilor din ţările beligerante *Biblia în româneşte*. Nu ştim dacă guvernul român a acceptat această propunere, noi însă suntem foarte mulţumitori celui ce a venit cu ea. Biblia este cartea pe care cetindu-o prizonierii noştri, depărtaţi de ţara şi de cei iubiţi ai lor, vor găsi multă mângâiere şi întărire sufletească. Dar Biblia este şi acea carte, care stă la temelie unităţii noastre sufleteşti şi culturale cu fraţii noştri de pretutindenea. Nu s'ar putea deci arăta un mai frumos semn al iubirii fraţeşti, decât darul ce l-ar face fraţii noştri trimiţând prizonierilor români această sfântă carte.

Victimele beţiei. În săptămânile trecute în Maramurăş s'a întâmplat un dureros caz de otrăvire în masse — cu alcool. La nunta unui ţăran român din comuna Tiszabogdani s'au beut peste 25 litri de rachiu. A doua zi şi în zilele următoare au murit mulţi dintre nuntaşi, precum şi alţi ţărani din satele învecinate, cari au consumat rachiu de acela, care s'a servit şi la nuntă. Cu totul s'au constatat 63 de cazuri mortale şi 18 cazuri de îmbolnăvire gravă, în urma căreia bieţii oameni şi-au pierdut vederea şi graiul. S'a pornit cercetare şi cei vinovaţi îşi vor primi pedeapsa. Firele cercetării conduc la Budapesta, de unde a fost liferat alcoolul.

Dar ne putem noi mulţumi numai cu atâta, că vinovaţii vor fi pedepsiţi de organele statului? Nu ni-se impune oare, şi din acest caz foarte dureros, datoria de-a lua lupta cu toată energia împotriva unui duşman atât de primejdios, cum este alcoolul? Cazul din Maramurăş a făcut impresie mai adâncă prin moartea rapidă a mai multor consumenţi de alcool. Să ne gândim însă, pe câţi fii ai poporului nostru îi duce consumul de beuturi alcoolice la moarte trupească şi morală — pe încetul, treptat — treptat, dar sigur! Până acum lupta în contra alcoolismului la noi a rămas tot numai în domeniul teoriei, n'a trecut şi în viaţa practică. E timpul să o coborâm în mijlocul crudei realităţi a vieţii satelor noastre, până ce alcoolul nu a făcut să degenereze cu totul viaţa unui popor tânăr ca al nostru. Sub povara năcazurilor răboiului, sufletul poporului ar fi foarte primitiv pentru o propagandă antialcoolică purtată cu iubire însufleţită şi tact.